

РЭЛІГІЙНЫ ПЛЮРАЛІЗМ У ГРАМАДЗЯНСКА-ПАТРЫЯТЫЧНЫМ ВЫХАВАННІ: ГІСТАРЫЧНЫ АСПЕКТ

Шчэрбін Марына Міхайлаўна,

Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна
(г. Мазыр, Беларусь)

Разглядаецца ўплыў рэлігійнага плюралізму на грамадзянска-патрыятычнае выхаванне ў педагагічнай думцы Беларусі XVI–XVII стст. На падставе аналізу гістарычных крыніц вызначана дэтэрмінаванасць рэлігійна-канфесійнымі працэсамі як ментальна-светапоглядных каардынат, так і выхаваўчых інтэнцый у фарміраванні асобы, адданай свайму народу і Радзіме.

У сучасных умовах рэлігійная свабода з'яўляецца важным асобасным правам, захаванне якога прадугледжвае прызнанне такога ж права за іншымі. Рэлігійная сітуацыя на беларускіх землях гістарычна развівалася ў рэчышчы агульнаеўрапейскіх тэндэнцый. Аднак аб'ектыўныя рэаліі суіснавання ў межах поліканфесійнага і полікультурнага грамадства вымушалі да пошуку кампрамісу, што аказала істотны ўплыў на грамадскія, этнічныя і нават педагагічныя працэсы. Ідэі Рэфармацыі і Контр-рэфармацыі садзейнічалі, шмат у чым, грамадскаму зацвярджэнню і заканадаўчаму замацаванню свабоды веравызнання на беларускіх землях у XVI ст. У такіх умовах запатрабаванай якасцю асобы выступала цяжкім, праяўленне талерантнасці, якая мела значны грамадзянска-патрыятычны патэнцыял.

Акт Варшаўскай канфедэрацыі 1573 г. быў замацаваны ў Статуце ВКЛ 1588 г. і заклікаў "мир между разными религиями оберегать" [4, с. 258]. Яго складальнікі, падкрэсліваючы выключную ролю дадзенай пастановы, адзначалі, што "... старались тщательно о том на съезде Варшавском, как бывало примером своих предков, сами между собой мир, справедливость, порядок и оборону Речи Посполитой удержать и сохранить могли" [4, с. 259]. Грамадскія дзеячы вызначалі цяжкім асаблівасцю галоўнай крыніцы захавання міру сярод падданных княства. Памяркоўнасць набыла распаўсюджванне і як каштоўнасць, і як спосаб урэгулявання грамадска-палітычных праблем, што паўплывала на ментальныя асаблівасці беларусаў, знайшло замацаванне ў грамадзянска-патрыятычным выхаванні. Прыярытэт цяжкім асаблівасці садзейнічаў замацаванню на беларускіх землях талерантных асноў жыццядзейнасці з яркім грамадзянска-патрыятычным вектарам. Ідэі яднання і згоды на аснове цяжкім асаблівасці з'явіліся больш значымі, чым грамадска-палітычныя і канфесійныя супярэчнасці, што прадвызначыла развіццё талерантна-гуманістычнай накіраванасці грамадска-педагагічнай думкі XVI ст.

Развіццё прававой сістэмы на беларускіх землях у акрэслены перыяд забяспечыла замацаванне талерантнасці і згоды на заканадаўчым узроўні. У якасці асноўнага крытэрыю захавання грамадскага дабрабыту Радзімы, на думку прававедаў, выступала прававое рэгуляванне ў тым ліку і канфесійных адносін (Л. Сапега, А. Волан). Менавіта закон павінен забяспечыць, каб "... никакого раздора между собой не чинить и не допускать никакого разъединения" [4, с. 260]. У гэтым былі ўпэўнены складальнікі Статута 1588 г. Значнай заваёвай грамадска-прававых адносін канца XVI–першай паловы XVII ст. выступала перакананне, што для прававога грамадства канфесійная прыналежнасць не з'яўляецца прычынай знявагі, крыўды, а тым больш здзекаў, што было замацавана заканадаўча: "... мы, которые являемся разными в вере, мир между собой сохранять, а в связи с разностью веры и отличия в церквах крови не проливать и не наказывать" [4, с. 260]. Трывалы правыя пачатак канфесійнай свабоды

садзейнічаў падтрымцы талерантных настрояў у грамадстве, абумовіў прыярытэт законнасці і цярпімасці ў выхаванні патрыёта і грамадзяніна ў нашых продкаў.

Ідэя выхавання цярпімасці і талерантнасці знаходзяць падтрымку і ў рэлігійнай палеміцы канца XVI–першай паловы XVII ст. І калі католікі і ўніяты адстойвалі ідэі монацаркоўнага грамадства, то для праваслаўных палемістаў па гэтым пытанні была характэрна эвалюцыя поглядаў. Як падкрэслівае Н.А. Кутузава, менавіта праваслаўныя аўтары пад уплывам унутрыпалітычных абставін жыцця ВКЛ канца XVI–XVII ст. прыйшлі “да прызнання роўных правоў іншых народаў і патрэбы ў мірным існаванні розных культур і народаў” [1, с. 47]. Ва ўмовах рэлігійнай дыскусіі “ідэя грамадзянскага міру на аснове верацярпімасці” [1, с. 44] з’яўлялася вызначальнай для грамадскага дабрабыту і насіла ярка выражаны патрыятычны характар у сувязі з тым, што была накіравана на захаванне цэласнасці Радзімы [2; 3].

Літаратура

1. Кутузова, Н.А. Нация, религия и государственность в полемической литературе Беларуси конца XVI – первой половины XVII в.: / Н.А. Кутузова. – Минск: Право и экономика, 2005. – 100 с.
2. Майхрович, А.С. Становление нравственного сознания: из истории духовной культуры Беларуси / А.С. Майхрович. – Минск: Беларускі кнігазбор, 1997. – 206 с.
3. Падокшын, С.А. Унія. Дзяржаўнасць. Культура (Філасофска-гістарычны аналіз / С.А. Падокшын. – Минск: Беларуская навука, 1998. – 111 с.
4. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588: Тэксты. Давед. камент. / Беларус. Сав. Энцыкл.; рэдкал.: І.П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Минск: БелСЭ, 1989. – 576 с.